

Tisztes Munka Világnapjára

Életünket, mindennapjainkat jelentősen átalakította és egyre jobban befolyásolja a COVID-19. A megszokott megemlékezéseink sorából – *reméljük, nem sokáig* – a Tisztes Munka Világnapjának tisztes megemlékezését is törölni kellett.

Miről is beszélünk?

Az Európai Szociális Karta 4. cikke az alábbiakat fogalmazza meg:

„A méltányos díjazáshoz való jog tényleges gyakorlásának biztosítása érdekében a Felek vállalják, hogy:

1.) elismerik a dolgozók jogát olyan díjazáshoz, amely nekik és családjuknak tisztes életszínvonalat biztosít;

2.) elismerik a dolgozók jogát a megnövelt díjazáshoz túlmunka esetén, ez alól csak meghatározott esetek lehetnek kivételek;

3.) elismerik valamennyi férfi és nő jogát az egyenlő bérezéshez egyforma értékű munka végzése esetén;

4.) elismerik valamennyi dolgozó jogát ahhoz, hogy a foglalkoztatásuk beszüntetése esetén erről ésszerű időn belül kapjanak előzetes értesítést;

5.) a bérekből csak abban az esetben engednek levonni, és csak a nemzeti törvények vagy előírások által meghatározott mértékben, ha azokat rögzített kollektív megállapodások vagy döntőbíróági ítéletek írják elő.

Ezen jogok gyakorlását szabadon aláírt kollektív szerződések, törvényes bérmegállapító mechanizmus vagy az országos viszonyoknak megfelelő egyéb eszközök révén kell elérni.”

Mi, magyar választott szakszervezeti vezetők úgy ítéljük meg, ha az előbbiek teljesülnek egy munkahelyen, akkor ott a foglalkoztatás terén már komoly gondok valószínű nincsenek, teljesül a Tisztes Munka fogalma és értelme!

De mit is értünk Tisztes Munkán?

Mielőtt erre válaszolnánk, szeretném, ha egy kicsit visszanéznénk a múltba. A rómaiak azt mondták: *„Kenyeret és cirkuszt”*, a kapitalizmus proletárjai *„Munkát, kenyeret”* követeltek, míg a rendszerváltás utáni munkanélkülijeink *„Munkát, méltóságot”* akartunk.

Itt kell megemlíteni, hogy Szent II. János Pál pápa *Laborem Exercens (Munkát végezve)* kezdetű enciklikája, amit XIII. Leo pápa *Rerum Novarum (Új dolgaink)* kezdetű enciklikájának 90. évfordulójára adott, sokat foglalkozott a munkát végző ember méltóságával.

Témánkhoz kapcsolódóan először a *Caritas in Veritate* enciklikát szeretném megemlíteni. Ezt a szociális körlevelet XVI. Benedek pápa még 2009. június 7-én adta ki. Az emeritus pápa ebben a körlevelében világossá teszi, hogy az erkölcsi krízis a gazdasági válság egyik összetevője. A két dolog elválaszthatatlan egymástól. A körlevél a XXI. század elején egyfajta láttelepet ad. Ami etikailag helytelen, azt kell megváltoztatni.

Mire alapozza a pápa (XVI. Benedek) a kritikáját?

Egyértelműen a keresztény örökségre. A keresztény örökség vallási, erkölcsi, gondolati hitrendszer.

Jól tudjuk, hogy az Európai Uniót is erre akarták építeni. Azt is jól tudjuk, hogy sajnos ma nem erre építik. Az 1980 években eltértünk ettől. Szent II. János Pál pápa és XVI. Benedek pápa észrevették ezt.

Ma már határozott keresztény-ellenesség mutatkozik Európában, a hagyományos európai értékek elutasítása zajlik. Vallási érdektelenség uralkodott el, megjelent a közöny. Az ateizmus módszeres előmozdítása szellemi javaktól fosztja meg az embert. Ma Európa keresztény örökségét tagadták/tagadják meg. Mintha az lenne a cél, hogy eme örökség a közéletben, valamint a magánéletben egyre kevésbé legyen jelen.

A Tízparancsolatnak ne legyen aktív jelenléte ebben a világban. Ezzel viszont az ember egy anyagi világba lesz beszorítva. Ezen jelenség ellen főleg Szent II. János Pál pápa küzdött. Ebben a vonatkozásban meg kell említenünk a Szent Pápa Centesimus Annus enciklikáját. Az anyagiakba való belemártózás megfoszt az embert minden mástól, pedig az ember Isten képmása, és az adja az embernek a sajátos máltóságot. A XX. század vége felé és a XXI. században a pápák világosan látták, hogy a háttérben antropológiai, ember-értelmezési probléma húzódik meg. A materializmus és a liberalizmus kártékony hatása ebben a vonatkozásban vitathatatlan. Még egyszer említsük meg a Centesimus Annus enciklikát 1991-ből, amely prófétai módon hangsúlyozza, hogy az ember nem csak test.

Immanuel Kantnak tulajdonítják a mondást, miszerint: *„A felvilágosult ember az, aki kinövi a kiskorúságot, és képes a saját értelmét idegen értelem vezetése nélkül használni.”* A liberalizmus gyakran visszanyúl ehhez a gondolathoz, mert ez azt jelenti, hogy **„ÉN SZABOM MEG, HOGY MI A JÓ!”**

Ez viszont nagyon sok megválaszolatlan tünő kérdést vet fel: Van rajtunk (embereken) kívül erkölcsi norma? (Ha az ember csak a saját eszére hagyatkozik) Létezik-e erkölcsi rossz?

Tartozom-e felelősséggel rossz tetteimért?

Van-e büntudatom?

Nagy kérdés az objektív rossz kérdése.

Értelmileg rá tudok-e jönni, hogy valami objektíve rossz, erkölcsileg rossz?

Miből tudom mindezt, hisz „Isten nincs”. Ha „nincs Isten”, honnan tudom, hogy mi az erkölcsi jó vagy rossz?

Képes vagyok-e vélt erkölcsi normákkal úgy azonosulni, hogy meghatározzák az én életemet? Ha „nincs Isten”, nincs rá megnyugtató válasz.

Az ember etikailag ambivalens. Ez azt jelenti, hogy nem fogja automatikusan a jót választani, lehet, hogy az erkölcsi rosszat követi.

XVI. Benedek hangsúlyozza, hogy figyelmen kívül hagyni, hogy az ember megsebzett, nagyon ártalmas következményekhez vezet. A politikában, a gazdaságban stb. az ember saját hajlama szerint alakít ki erkölcsi kódexet, és ez veszélyes.

XVI. Benedek két nagy veszélyre hívja fel a figyelmet:

- Önzés,
- Elbizakodottság.

Korábban Szent II. János Pál „listája” még két dolgot tartalmazott:

- Hatalomvágy,
- A profit

mértéktelen hajszolása, Anyagiasság

A gondolkodás megreformálására lenne szükség.

Lehetnek-e erkölcsi normák? Lehet-e, ha nincs a Tízparancsolat?

A gondolkodást ma a legmodernebb technológiák segítségével képesek manipulálni. Minél atomizáltabb a társadalom, annál könnyebben manipulálható az egyén.

A családi, társadalmi kapcsolatok egészségesebb élethez vezetnek. A keresztény emberkép alapvető elve az:

1. ÉLET (mondja a Caritas in Veritate körlevél). Az emberben ez tudatossá vált. A Teremtő Isten beleültette művébe az Ő szándékát. Ezt kell nekünk felismerni.
2. AZ ÉLET ÉS AZ ÉLET TOVÁBBADÁSA. Egy férfi és egy nő házassága az élet továbbadása. Család!
3. EMBERI EGYÜTTÉLÉS, TÁRSADALMI ÉLET.

Az etikai válság megoldása egyszerűen a Tízparancsolat. Ha mindenki betartaná, akkor lenne szebb az élet, és akkor tudnánk minden válságból kilábalni. Ekkor tudna maradéktalanul megvalósulni mindaz, amit Tisztos Munkán értünk, hiszen a Tisztos Munka is akkor kerül igazán veszélybe, amikor válság van. Ezért is foglalkoztunk itt és most a válság jelenségével, és ezért hívtuk fel az „ALAPOK” fontosságára a figyelmet.

Lehetséges azonban, hogy a Tisztos Munka évenként visszatérő megünneplése is közelebb tud bennünket vinni a gyökerekhez, az alapokhoz, a Tízparancsolat szellemiségéhez és Jézus evangéliumához, a keresztény gyökerekhez.

Adja a Gondviselés, hogy így legyen. Ahogy a Caritas in Veritate (79) utolsó pontja fogalmaz: „A fejlődésnek szüksége van a keresztényekre”. A Világnak a keresztény alapokra is szüksége van, valamint a keresztény kezdeményezésekre is. Legyen tanúságtevő a Tisztos Munka megünneplésének kezdeményezése, és legyen rajta sok-sok áldás.

A tisztos munkát, mint fogalmat 1999-ben a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) fogalmazta meg, és kezdte elterjeszteni. Ehhez csatlakozva a Nemzetközi Szakszervezeti Szövetség (ITUC) 2008 óta szervezi meg minden évben a Tisztos Munka Világnapját (*WDDW*) október 7-én, és hívják fel a figyelmet arra, hogy a munkavállalók milliói dolgoznak tisztességtelen munkafeltételek és munkakörülmények között.

A tisztos munka fogalma nem mai keletű, amióta a munkaerőnek ára van, ez a fogalom bent van minden nemzet köztudatában, szóhasználatában. A magyar nyelvben a tisztos munka a becsületesen elvégzett munkát jelenti, ami biztos megélhetést jelent a munkát végző ember és családja számára is. Ezt a rövid megfogalmazást kicsit bővebben kifejtve mondhatjuk, hogy a dolgozó emberek legfőbb céljait foglalja magában, úgymint:

- ✓ a produktív munkavégzés lehetőségét, amely tisztos jövedelmet biztosít,
- ✓ ezáltal a jövedelme rendszeres biztonságot és szociális védelmet nyújt a munkavállalóknak és családjaiknak,
- ✓ jövőre nézve a munkája megfelelő víziót biztosít a személyes fejlődésre, támogatja a társadalmi integrációt,
- ✓ biztosítja a véleménynyilvánítás és a szervezkedés jogát és szabadságát,
- ✓ támogatja és biztosítja a munkavállalók azon jogát, hogy részt vehessenek az őket érintő döntések meghozatalában,
- ✓ egyúttal kezdeskedjen az egyenlő lehetőségekről és bánásmódról mindenki számára.

Összefoglalva: akkor beszélhetünk tökéletes foglalkoztatásról, ha a tevékenység során az emberi és a munkavállalói jogok nem sérülnek.

Óvatosan, de elég hangosan felteszem a kérdést: minden magyar munkahely elérte már ezt a szintet, ezt az állapotot?

Nagy sajnálattal és meggyőződéssel válaszolhatjuk, hogy NEM!

A javuló tendenciák ellenére is megállapítható, hogy a tökéletes munkahelyi foglalkoztatás helyzete még várat magára hazánkban.

Ezért mi, választott Munkástanács tisztségviselők fontosnak és szükségesnek tartjuk megjegyezni azt is, hogy – *természetesen nem csak a munkavédelem vonatkozásában* – az ideális foglalkoztatás egyben a jogszerű foglalkoztatást is kell, hogy jelentse.

Munkavédelmi szakember szemével nézve a „tisztos”, „méltányos”, a „tisztességes”, az ideális” jelzők kicserélhetők a „jogszerű” jelzőre is! Ha tovább gondoljuk, elsődleges érdek az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés, vagyis munkahelyi balesetek és a foglalkozási megbetegedések megelőzése. Ezt általában mindkét fél (*munkáltató, munkavállaló*) szem előtt tartja, és egyet is ért vele. De az ideális/jogszerű állapot csak akkor valósulhat meg, ha mindkét fél be is tartja a rá vonatkozó szabályokat. Szabályok, előírások pedig bőségesen vannak. Ezért a szabályok betartásának elsődleges feltétele azok ismerete és rendszerszerű alkalmazása.

Egyes felmérések adatai szerint a versenyképes jövedelem mellett egyre gyakrabban kerülnek megemlítésre a munka világába belépő fiatalabb generációk részéről egyéb körülmények is, amelyeket fontosnak tartanak, így:

- ✓ a jól elvégzett munka megbecsülése és elismerése,
- ✓ a megfelelő munka- és magánéleti egyensúly,
- ✓ a stresszmentes munkahelyi környezet.

A fluktuáció és az egyre több helyen érződő hazai munkaerőhiány miatt a munkavállalók körében előtérbe kerültek a rugalmas és egyben biztonságos foglalkoztatási feltételek és a jó munkahelyi légkör. Fontos szerepet játszik a digitalizáció világában a folyamatos személyes fejlődés lehetősége is, mivel a magyar munkavállalók nagyon kis része részesül munkahely által nyújtott továbbképzésben.

Az előbbieket figyelembevételével és az új kihívásokhoz igazodva a „Tisztos Munka” körülményeinek megteremtésében a szakszervezetek kulcsszerepet játszanak. Tehát a szakszervezeteknek az a feladata, hogy – *de ne csak ezen a napon* – felhívják a kormányok, a döntéshozók figyelmét:

a Tisztos Munkára, az elszegényedés megelőzése érdekében a foglalkoztatás növelésére, a munkahelyteremtés fontosságára, vagyis a földön lehetőleg minden embernek legyen munkája, amelyből biztosíthatja alapvető megélhetését, a különböző, gazdasági növekedést hozó döntéseik középpontjába mindig az embert helyezték.

Sokszor halljuk azt az érvet, hogy az országok nem engedhetik meg maguknak a magasabb béreket és a jobb munkafeltételeket. Erre nyugodtan és azonnal rávágthatjuk, hogy ez: „Rövidlátó gondolat!” Ezt a gondolkodást a történelem során, sokszor és sok helyen cáfolták a megvalósult és „munkavállalóbarát” intézkedések és bérek, továbbá a hosszú távú eredmények.

Meggyőződésem, hogy a globális szegénység leküzdése csak tisztas munka által lehetséges. A legtöbb ember számára a tisztas munka hiánya egyenlő a szegénységgel, ami a XXI. században elfogadhatatlan.

Az elmondottak értelmében Munkástanácsok Országos Szövetsége nevében is szeretnénk, hogy a Kormányunk október 7-ét, a Tisztas Munka Világnapját hivatalosan is elismerje és a hazai emléknapi sorába emelje.

Lillafüred, 2020. Szent Mihály napján

Dohány Zoltán tb. kanonok, plébános, kórházlelkész
Perényi József MOSZ SZT elnök